

Research Paper

Modernization and Rural Political Culture (Case Study: Mako Villagers)

Sina Elmi¹, *Mohammad Reza Gholami Shekarsaraei², Hadi Noori²

1. MSc., Social Science Department, Faculty of Humanities, University of Guilan, Rasht, Iran.

2. Assistant Professor, Social Science Department, Faculty of Humanities, University of Guilan, Rasht, Iran.

Citation: Elmi, S., Gholami Shekarsaraei, M.R., & Noori, H. (2023). [Modernization and Rural Political Culture (Case Study: Mako Villagers) (Persian)]. *Journal of Rural Research*, 14(3), 538-553, <http://dx.doi.org/10.22059/jrur.2023.349763.1781>

doi: <http://dx.doi.org/10.22059/jrur.2023.349763.1781>

Received: 19 Oct. 2022

Accepted: 07 Sep. 2023

ABSTRACT

The present study examines the relationship between modernization and political culture among the villagers of Mako. This study is directed to test the theories of the first and second waves of political development. The theoretical framework of the research is based on the theories of Daniel Lerner and Karl Deutsch and uses Gabriel Almond's classification to measure the variable of political culture. The type of research is quantitative and it uses the survey technique to collect data. The data was extracted from 381 cases through a questionnaire. The findings show that there is a relationship between political culture and religiosity, the use of new communication media, and the education of villagers; in this way, the low and high level of religiosity among the villagers will lead to, respectively, the participatory and parochial political culture. Also, the higher the level of education and the use of new communication media among the villagers, the more the tendency towards the participatory type of political culture. In this way, the present research shows that merely being a villager does not mean having a traditional political culture such as a parochial and subjective one, and macro-narratives and essentialist classical theories of political development should be avoided about villagers.

Key words:

Political culture, Mass media, Education, Villagers, Mako

Copyright © 2023, Journal of Rural Research. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-noncommercial 4.0 International License which permits copy and redistribute the material just in noncommercial usages, provided the original work is properly cited.

Extended Abstract

1. Introduction

Political culture is best understood in terms of the framework providing for individual and group political behavior. Political culture may be understood by the thoughts, attitudes, imaginations

and political values of individuals and groups, as well as a range of acceptable actions. The present research indicates several theoretical considerations: First of all, unlike the first wave of political development theories and specifically Lerner's and Karl Deutsch's mobilization theories, mere urbanization and demographic data, respectively, will not lead to a movement toward participatory political culture. Based on this logic, the introduction of new communication media in the Iranian world will change the po-

*** Corresponding Author:****Mohammad Reza Gholami Shekarsaraei, PhD****Address:** Social Science Department, Faculty of Humanities, University of Guilan, Rasht, Iran.**Tel:** +98 (911) 2338135**E-mail:** mgholami2014@guilan.ac.ir

litical culture of rural areas. Being rural does not necessarily entail a non-participatory political culture. Second, to explain the political culture of the villagers of Mako City, a combination of theoretical indicators derived from the theoretical framework of the current research is needed, and relying on a single category alone will not explain the political culture indicators of the present statistical population.

2. Methodology

The current research is categorized as quantitative research and also the survey technique is used to collect data. Necessary information was obtained from the questionnaire, which was prepared and completed after the pilot study and pre-test. The obtained information has been analyzed using SPSS software. Cochran's proportional sample size formula was used to determine the sample size. So, according to the total population of the villages of Mako city- 38191 people- the sample number was estimated to be 381 people. The sampling method is clustering one. Out of the total of 121 villages in Mako City, 10 villages were selected based on their geographical location and by random drawing and data collection of 38 samples in each village. These 10 villages are: Olenler, Khalkhle, Beljak, Gamos, Handor, Yakhlaqan, Saranj, Qara Balag, Chamanlo, Tajdo.

3. Results

Findings show that 75% of Mako villagers' political culture tends to be participatory, and only about 25% of the average has been towards the parochial political culture. Also, according to the categorization, the political culture of the villagers has been on the border of subjective and participatory. So, the political culture of Mako villagers is a combination of subjective and participatory. At the same time, more than 60 percent of the villagers' religiosity tended to be higher, and about 40 percent of their religiosity was lower than the average. The average score of religiosity, which shows the balanced and weighted center of the data, is 81.17, which is very close to the determined average. Also, according to the distribution of the data, more than 60 percent of the villagers tend to use their communication media, and about 40 percent of them are below the average.

4. Discussion

These findings, along with the theoretical considerations deriving from Lerner and Deutsch's theories, prove that by decreasing the influence of modernization elements in the community, the political culture ruling the commu-

nity will be further away from the participatory political culture. More objectively, religiosity as a social variable that is in opposition to modernization, prevents the direction of the political culture of the villagers towards the participatory type of political culture. In contrast to the religiosity variable, the amount of use of new mass media and education is significant. These variables are alongside the modern trend, creating a context to be aware of the changes and transformations that have taken place in the modern world and will provide the means to achieve a participatory political culture even in a rural community.

5. Conclusion

In this research, the average score for the use of mass media, which shows the balanced and weighted center of the data, is 14.67, which is very close to the determined average. As much as the amount of use of the villagers of Mako exceeds this balance weight, the necessary context for moving towards a more participatory political culture will be provided and on the contrary, less use of this media will make it possible to stay in the traditional world and the political culture aligned with it, i.e., subjective and parochial political culture. This is also connected with the variable of education. In other words, education also causes a split in the traditional political culture ruling rural areas and will cause a difference between the political culture of educated villagers and those without higher education. Finally, this research shows that macro-narratives and essentialist narratives of classical theories of political development about villagers should be avoided.

Acknowledgments

This article is extracted from the MSc. thesis of Sina Elmi, a sociology graduate of the University of Guilan.

Conflict of Interest

The authors declared no conflicts of interest

نوسازی و فرهنگ سیاسی روستایی (مورد مطالعه: روستائیان شهرستان ماکو)

سینا علمی^۱، *محمد رضا غلامی شکارسرای^۲، هادی نوری^۲

۱- دانش آموخته کارشناسی ارشد، گروه علوم اجتماعی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران.

۲- استادیار، گروه علوم اجتماعی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران.

حکیده

تاریخ دریافت: ۲۷ مهر ۱۴۰۱

تاریخ پذیرش: ۱۶ شهریور ۱۴۰۲

پژوهش حاضر به بررسی رابطه بین نوسازی و فرهنگ سیاسی در بین روستائیان شهرستان ماکو می‌پردازد. این بررسی در جهت آزمون نظریه‌های موج اول و دوم توسعه سیاسی حرکت می‌کند. چهارچوب نظری پژوهش مبتنی بر نظریات دانیل لرنر و کارل دویج است و برای سنجش متغیر فرهنگ سیاسی از طبقه‌بندی گابریل آلموند استفاده می‌کند. نوع پژوهش کمی و از تکنیک پیمایش جهت گردآوری داده‌ها استفاده می‌شود. یافته‌ها از حجم ۳۸۱ نمونه و به روش خوشه‌ای تصادفی استخراج شده‌اند. نتایج پژوهش حاضر نشان می‌دهد که فرهنگ سیاسی روستائیان ماکو، یکدست نیست. یافته‌ها نشان می‌دهند که بین فرهنگ سیاسی و دین‌داری، استفاده از رسانه‌های ارتباطی جدید و تحصیلات روستائیان رابطه وجود دارد؛ متغیرهای پیش‌بین، تحصیلات، دین‌داری و استفاده از رسانه‌های ارتباطی ۵۰ درصد از تغییرات فرهنگ سیاسی را تبیین می‌کنند. بدین ترتیب، پژوهش حاضر نشان می‌دهد که صرف روستایی بودن موجبات برخورداری از فرهنگ سیاسی سنتی نظیر ده‌کوره‌ای و انقیادی نمی‌شود و باید از روایت‌های کلان و ذات‌گرایانه نظریات کلاسیک توسعه سیاسی در باب فرهنگ سیاسی روستائیان اجتناب نمود.

کلیدواژه‌ها:

فرهنگ سیاسی، رسانه، تحصیلات، درآمد، روستائیان، شهرستان ماکو

مقدمه

موضوع فرهنگ سیاسی در ایران در طی سال‌های اخیر مورد توجه متفکران حوزه‌های مختلف علوم اجتماعی قرار گرفته است. برخی بر وجود انگاره‌های غیردموکراتیک (بدبینی سیاسی، بی‌تفاوتی و بی‌اعتمادی) در میان ایرانیان تأکید کرده‌اند (Sariolghalam, 2010: 35) و برخی بدون آنکه درباره میزان دموکراتیک بودن فرهنگ سیاسی در ایران گزاره‌ای بیان کنند مدعی‌اند علل ساختاری برای تبیین دموکراسی در ایران کافی نیست و باید به علل ارادی توجه ویژه‌ای داشت (Jalaipour, 2002: 340-384). این فرهنگ سیاسی در بین اقشار، طبقات و لایه‌های گوناگون اجتماعی به نحو انکارناپذیری موجب شکل‌دهی به رفتارهای سیاسی می‌گردد. در عین حال خود این فرهنگ سیاسی در سطح کلان از نوسازی تأثیر پذیرفته و این تأثیرپذیری ادبیات نظری گسترده‌ای را در حوزه جامعه‌شناسی سیاسی خلق کرده است. توجه به این نکته ضروری است که در نظریات کلاسیک توسعه سیاسی، سنخ‌شناسی‌های مربوط به فرهنگ سیاسی مطلق‌انگار بوده‌اند. دوگانه‌های مدنی و روستایی گواهی هستند بر این سنخ از ادبیات نظری. این روایت کلان از فرهنگ سیاسی

تأثیر فرهنگ بر نظام اجتماعی انسان به قدری زیاد است که تمامی پارادایم‌های مختلف جامعه‌شناسی علی‌رغم تفاوت‌های اساسی که در وجوه هستی‌شناختی، معرفت‌شناختی، انسان‌شناختی و روش‌شناختی دارند، لکن هیچ‌کدام از اثر انکارناپذیر فرهنگ چشم نمی‌پوشند. در این راستا، رفتارهای سیاسی انسان نیز از این قاعده مستثنا نبوده و شدیداً متأثر از نظام فرهنگی حاکم بر جامعه است. این نظام فرهنگی تحت عنوان فرهنگ سیاسی موجبات پیدایی ادبیات وسیعی در حوزه جامعه‌شناسی سیاسی گشته است (Bashirieh, 2007: 80). فرهنگ سیاسی به بهترین وجه و برحسب چهارچوبی درک می‌شود که برای رفتار سیاسی فردی و گروهی فراهم می‌کند. فرهنگ سیاسی شاید با افکار، نگرش‌ها، تصورات و ارزش‌های سیاسی افراد و گروه‌ها و همچنین طیفی از اقدامات پذیرفتنی فهمیده می‌شود که از ذهنیت‌های فوق‌نشاط می‌گیرد (Dobratz et al., 2019: 8).

* نویسنده مسئول:

دکتر محمد رضا غلامی شکارسرای

نشانی: رشت، دانشگاه گیلان، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه علوم اجتماعی.

تلفن: ۰۹۸ (۹۱۱) ۲۳۲۸۱۳۵

پست الکترونیکی: mgholami2014@guilan.ac.ir

این فرهنگ با متغیرهای اجتماعی نظیر دین‌داری، استفاده از رسانه‌های ارتباطی، تحصیلات و درآمد چه ارتباطی دارد؟

مروری بر ادبیات موضوع

در رابطه با فرهنگ سیاسی مطالعات مختلفی انجام شده که با مرور کلی نتایج آن‌ها، به رویکردهای گوناگون بررسی این موضوع و نتایج حاصل شده دست خواهیم یافت. طبق یافته‌های پژوهش وثوقی و هاشمی (۲۰۰۵) تحت عنوان «روستائیان و مشارکت سیاسی در ایران مطالعه موردی: روستاهای حومه شهرستان بوشهر (چاه کوتاه، آبطلوب، تل اشکی)» مشارکت رسمی، همبستگی بسیاری با اعتماد به دولت دارد و هر چه اعتماد به دولت بیشتر باشد، مشارکت سیاسی رسمی بیشتر می‌شود. مشارکت سیاسی غیررسمی بیش از جنبه رسمی مشارکت مرتبط با شاخص‌های توسعه و تأییدکننده نظریات نوسازی است. در صورتی که ساختار سیاسی و عوامل محیطی در مشارکت سیاسی رسمی نقش زیادی دارند. طبق یافته‌های پژوهش کریمی مله و رضایی (۲۰۰۶) تحت عنوان «فرهنگ سیاسی مردم مازندران» فرهنگ تبعی یا انقیدادی در قیاس با فرهنگ سیاسی مشارکتی و محدود از وسعت بیشتری در مازندران برخوردار است. به علاوه، از میان فرهنگ سیاسی وفاق‌گرا و منازعه‌گرا، فرهنگ سیاسی مردم مازندران گرایش بیشتری به سمت فرهنگ وفاق‌گرا در حوزه سیاست عمومی و مبانی مشروعیت نظام سیاسی دارد. طبق یافته‌های پژوهش خانیکی و سرشار (۲۰۱۲) تحت عنوان «گونه شناسی فرهنگ سیاسی، مطالعه موردی: دانشجویان دانشگاه کردستان» الگوی غالب فرهنگ سیاسی در میان دانشجویان الگوی غیرمشارکتی - اعتراضی است و از میان عوامل مؤثر بر فرهنگ سیاسی، متغیرهای استفاده از رسانه‌های جمعی، مذهب، قومیت و مقطع تحصیلی تأثیر معناداری بر الگوی فرهنگ سیاسی دارند. طبق یافته‌های پژوهش لطفی (۲۰۱۸) تحت عنوان «نوسازی فرهنگی روستا و شکست سیاست‌های کارآفرینی روستایی در استان ایلام» عواملی مانند عملکرد رسانه‌ها، نظام آموزشی، نظام اقتصادی و سیستم بوروکراسی کشور باعث تغییر سبک زندگی، انتظارات، نوع معیشت و فرهنگ اقتصادی و حتی تربیت اقتصادی و نیز وابستگی و عدم استقلال شهر از روستا و نهایتاً شکست سیاست‌های کارآفرینی روستایی در ایران شده است.

مطابق یافته‌های پژوهش رهبرقاضی و همکاران (۲۰۱۶) تحت عنوان «بررسی رابطه دین‌داری با دو نوع فرهنگ سیاسی مشارکتی و دموکراتیک» با افزایش دین‌داری از میزان فرهنگ سیاسی دموکراتیک در بین افراد، کاسته می‌شود؛ به عبارت دیگر، فرهنگ سیاسی دموکراتیک در بین افرادی بالاتر است که از دین‌داری کمتری برخوردارند و دین‌داری، تأثیر مثبتی بر روی فرهنگ مشارکتی در بین شهروندان دارد. طبق یافته‌های پژوهش فتحی و همکاران (۲۰۲۲) تحت عنوان «رابطه

در ادبیات نظری مطرح شده در بطن پارادایم مدرن امری عجیب به نظر نمی‌رسد. امروزه متأثر از گسترده شدن فضای مجازی و دسترسی به رسانه‌های ارتباط جمعی و برخورداری از آموزش دیگر نمی‌توان مفاهیم را در وجه مطلق آن ارائه نمود (Fuschs, 2016: 65).

مسئله پژوهش حاضر در راستای جهت‌گیری‌های نظری اخیر است و بر آن است که با تکیه بر نظریات موج دوم توسعه سیاسی نظیر نظریات رابرت دال، دانیل لرنر و کارل دویچ (Badie, 2008: 80). به بررسی رابطه نوسازی و فرهنگ سیاسی در بین روستائیان شهرستان ماکو بپردازد. روستائیان شهرستان ماکو به جهت موقعیت روستایی و همچنین موقعیت مرزی و تأثیرات فرهنگی مرزنشینی دارای ویژگی منحصربه‌فردی هستند و مطالعه بر روستائیان این شهرستان به جهت دارای بودن همین ویژگی است، زیرا انتظار می‌رود روستائیان دارای فرهنگ سیاسی محدود باشند اما متغیرهای اجتماعی می‌توانند در این نوع فرهنگ سیاسی اثرگذار باشند. این مسئله در بین روستائیان ماکو که تحت تأثیر موقعیت مرزی‌اند بسیار حائز اهمیت است. بر پایه نظریات کلاسیک موجود در حوزه توسعه سیاسی به‌طور عام و نظریات مشارکت سیاسی به‌طور خاص، روستائیان از یک فرهنگ سیاسی همگنی برخوردارند و در مورد آنان نگاه کل‌گرایانه‌ای وجود دارد. مشارکتی نبودن فرهنگ سیاسی روستائیان فرض منجمد شده ادبیات نظری کلاسیک جامعه‌شناسی سیاسی به‌طور عام و نظریات فرهنگی مطرح در حوزه توسعه سیاسی است. این پژوهش در پی واکاوی اعتبار این ادعای نظری در بستر بخشی از اجتماع روستایی ایران و به‌طور مشخص روستاهای شهرستان ماکو در استان آذربایجان غربی است.

هدف پژوهش

توصیف و تبیین رابطه روستا به‌مثابه مکان و فرهنگ سیاسی روستائیان شهرستان ماکو

اهداف فرعی

تبیین رابطه تحصیلات و نوع فرهنگ سیاسی حاکم بر روستائیان.

تبیین رابطه میزان استفاده از رسانه‌های ارتباطی و فرهنگ سیاسی حاکم بر روستائیان.

تبیین رابطه دین‌داری روستائیان و نوع فرهنگ سیاسی حاکم بر آن‌ها.

تبیین رابطه وضعیت اقتصادی و فرهنگ سیاسی روستائیان.

سؤال پژوهش

چه نوع فرهنگ سیاسی بر روستائیان ماکو حاکم است و

دموکراسی مشارکتی و اقتدار دولتی نمی‌گردد. مطالعه **وولکاک**^۳ (۲۰۱۴) تحت عنوان «فرهنگ، سیاست و توسعه»، نشان می‌دهد رابطه این سه متغیر چندوجهی بوده و فرهنگ اثر انکارناپذیری بر سیاست و توسعه دارد. پژوهش **برادلی ریچاردسون**^۴ (۲۰۱۴) تحت عنوان «شهروندی و مشارکت سیاسی: مورد مطالعه ژاپن» نشان می‌دهد که ساکنان شهرها به لحاظ سیاسی بدبین بوده و بیشتر درگیر سیاست‌های ملی هستند و علاقه کمتری به رأی دادن از خود نشان می‌دهند. پژوهش **ریستینا**^۵ (۲۰۱۳) با عنوان «رشد فرهنگ سیاسی در میان جوانان قزاقستان» نمایانگر تفاوت‌های آشکار فرهنگ سیاسی و متعاقب آن رفتارهای سیاسی متفاوت جوانان است. **کاترین کرامر والش**^۶ (۲۰۱۲) در مقاله‌ای با عنوان «اهمیت یافتن نابرابری: آگاهی روستائیان و قدرت دیدگاه» نشان می‌دهد از منظر روستائیان تصمیم‌گیری‌های نخبگان سیاسی شهری علت محرومیت مردم نواحی روستایی است. پژوهش **گیونز و چی**^۷ (۲۰۱۱) با عنوان «رهبری سیاسی در سنگاپور روستایی» نشان می‌دهد که یکی از مشکلات فوری سنگاپور ایجاد فرهنگ سیاسی شناختی متناسب با یک ساختار سیاسی دموکراتیک و مؤثر است. **لو و شی**^۸ (۲۰۰۹) در پژوهشی با عنوان «تجربه سیاسی: متغیر گم‌شده در مطالعه دگرگونی سیاسی در مناطق روستایی چین» نشان می‌دهند که پاسخ مردم روستاهای چین به انتخابات روستاها با آنچه در مدل مرسوم فرض گرفته می‌شود، متفاوت است.

نکته بدیع پژوهش حاضر پرداختن به شاخصه‌های نوسازی در بین روستائیان و تأثیرات آن‌ها در فرهنگ سیاسی ساکنین روستا است. مرور پیشینه پژوهش نشان می‌دهد که پژوهشگران با روش‌های کمی و کیفی و با استفاده از متغیرهای گوناگون به این مسئله پرداخته‌اند اما تاکنون توصیف فرهنگ سیاسی و تبیین ارتباط آن با متغیرهای اجتماعی در روستائیان ماکو انجام نشده است.

چهارچوب نظری

بر پایه یک تقسیم‌بندی، نظریات مربوط به فرهنگ سیاسی را می‌توان در دو قالب کلی نظم‌گرا و تضادگرا و چندین رهیافت نظری و نظریه خردتر تقسیم‌بندی نمود. بر این اساس دو رهیافت ساختی - کارکردی و نظریات مرتبط با آن مانند نظریات فرهنگ مدنی گابریل آلموند و سیدنی وربا، نظریه فرهنگ سیاسی و توسعه سیاسی لوسین پای و سیدنی وربا و نظریه منطقه‌گرایی فرهنگ سیاسی دانیل الازار، و رهیافت ساختی - تفسیری و

مصرف رسانه ملی و مؤلفه‌های فرهنگ سیاسی دانشجویان دانشگاه‌های تهران» بین میزان استفاده از رسانه ملی و ارزش‌ها، باورها و احساسات سیاسی دانشجویان دانشگاه‌های تهران رابطه معناداری وجود دارد، اما بین مصرف رسانه ملی و دانش سیاسی دانشجویان رابطه معناداری دیده نمی‌شود. بین مصرف رسانه ملی و فرهنگ سیاسی دانشجویان همبستگی مستقیم و مثبت وجود دارد. به عبارت دیگر دانشجویانی که بیشتر از رسانه ملی استفاده می‌کنند، دارای فرهنگ سیاسی فعال (مشارکت جویانه تر) هستند. طبق یافته‌های پژوهش **مظلوم و همکاران** (۲۰۲۰) تحت عنوان «بررسی رابطه توسعه اجتماعی و فرهنگ سیاسی در جامعه ایران؛ مطالعه موردی شهروندان شهر رشت» با افزایش میزان شاخص‌های توسعه اجتماعی بر میزان فرهنگ سیاسی مشارکتی افزوده می‌شود و فرهنگ سیاسی ۶۳/۳ درصد مردم رشت از نوع اطاعتی است. طبق یافته‌های پژوهش **احمدی و همکاران** (۲۰۱۸) تحت عنوان «گونه‌شناسی فرهنگ سیاسی دانشجویان استان کردستان بر پایه متغیرهای اجتماعی- فرهنگی» ۳۳/۷۲ درصد دانشجویان، فرهنگ سیاسی دمکراتیک، ۲۸ درصد فرهنگ سیاسی بی‌تفاوت، ۲۳ درصد فرهنگ سیاسی عمل‌گرا و ۱۶ درصد فرهنگ سیاسی محدود دارند. همچنین، فرهنگ سیاسی با متغیرهای جامعه‌پذیری سیاسی، ارتباطات خانوادگی، اقتدارگرایی شخصیتی، جهت‌گیری مذهبی، سن، تحصیلات، محل اقامت و قومیت دانشجویان رابطه معناداری دارد. طبق یافته‌های پژوهش **آقایی و همکاران** (۲۰۰۶) تحت عنوان «مدل‌یابی نقش فرهنگ سیاسی در مشارکت و اعتماد سیاسی با میانجی‌گری سرمایه اجتماعی» فرهنگ سیاسی بر سرمایه اجتماعی تأثیر مستقیم دارد، همچنین سرمایه اجتماعی بر مشارکت سیاسی تأثیر مستقیم دارد. فرهنگ سیاسی از طریق سرمایه اجتماعی بر اعتماد و مشارکت سیاسی غیرمستقیم دارد و فرهنگ سیاسی، سرمایه اجتماعی، مشارکت و اعتماد سیاسی در بین دانشجویان پایین است. **جهانگیری و بوستانی** (۲۰۰۱) در پژوهش «بررسی عوامل مؤثر بر فرهنگ سیاسی در شهر شیراز» به این نتیجه رسیدند که هرچه تحصیلات افراد بالاتر باشد، آن‌ها شناخت بیشتری از درونداها پیدا می‌کنند و می‌توانند در فرآیندهای سیاسی نقش فعالی را ایفا کنند.

پژوهش **اسکالا و جانسون**^۱ (۲۰۱۷) با عنوان «قطبی شدن سیاسی در بین نواحی شهری - روستایی؟ جغرافیای رأی در انتخابات ریاست جمهوری ۲۰۰۰-۲۰۱۶» نشان می‌دهد که توزیع سبدهای رأی اوباما و کلینتون در مناطق شهری و روستایی آمریکا از الگوی واحدی پیروی نمی‌کند. مطالعه **شانو و وانگ**^۲ (۲۰۱۶) تحت عنوان «چگونه رسانه‌های اجتماعی فرهنگ سیاسی مردم چین را تغییر می‌دهد» نشان می‌دهند حوزه‌های عمومی آنلاین منجر به شکل‌گیری مباحث چندگانه میان

3. Michael Woolcock
4. Bradley M Richardsdon
5. Indira Sadybekovna Rystinaa
6. Katherine Cramer Walsh H
7. Gibbons & Chee
8. Lu & Shi

1. Scala & Johnson
2. Peiren Shao & Yun Wang

نسبت به نهادهای سیاسی کشور و نیز مسائل و تصمیم‌های ملی احساس وابستگی می‌کنند و نه تصویر روشنی از نظام سیاسی در ذهن دارند.

فرهنگ سیاسی اطاعتی: در این نوع فرهنگ سیاسی ممکن است افراد از وجود نظام سیاسی و داده‌های آن آگاهی داشته و به آن علاقه‌مند یا از آن متنفر باشند، ولی نمی‌توانند از کارایی سیاسی چندانی برخوردار باشند.

فرهنگ سیاسی مشارکتی: مردم به‌طور نسبی در نهادهای و نیز داده‌ها نقش دارند و نسبت به رفتار نخبگان سیاسی حساس‌اند. شهروندان در سیاست، مشارکت فعال دارند، امنیت، انسجام و اعتماد در فرهنگ سیاسی مشارکتی در سطحی بالا وجود دارد (Almond & Verba, 1963: 17-18).

چهارچوب نظری پژوهش حاضر مبتنی بر نظریات دانیل لرنر و کارل دوویچ است. بر مبنای این نظریات فرهنگ سیاسی مشارکتی مستلزم نوسازی است؛ بدین صورت که با ارتقای نوسازی اجتماعی، و به مدد داده‌های فرهنگی به تعبیر دوویچ و سوادآموزی بستر لازم برای شکل‌گیری فرهنگ سیاسی مشارکتی فراهم می‌گردد. پژوهش حاضر بر اساس این چهارچوب نظری به ترسیم مدل نظری و فرضیه‌های پژوهش جهت تبیین رابطه نوسازی اجتماعی و فرهنگ سیاسی در روستائیان شهرستان ماکو استفاده می‌کند:

فرضیه‌های پژوهش

با کاهش دین‌داری بر میزان فرهنگ سیاسی مشارکتی روستائیان افزوده می‌شود.

با افزایش استفاده از رسانه‌های ارتباط جمعی بر میزان فرهنگ سیاسی مشارکتی روستائیان افزوده می‌شود.

فرهنگ سیاسی روستائیان با توجه به سطح تحصیلاتشان متفاوت است.

فرهنگ سیاسی روستائیان با توجه به سطح درآمدشان متفاوت است.

روش‌شناسی تحقیق

پژوهش حاضر در زمره پژوهش‌های کمی قرار دارد و از تکنیک پیمایش جهت جمع‌آوری داده‌ها استفاده می‌شود. اطلاعات لازم از پرسش‌نامه به‌دست‌آمده که پس از پیمودن مطالعه مقدماتی و پیش‌آزمون، تنظیم و با مراجعه حضوری تکمیل شد. اطلاعات به‌دست‌آمده با استفاده از نرم‌افزار SPSS تجزیه و تحلیل شده است.

جامعه آماری

برای تعیین حجم نمونه، از فرمول تعیین حجم نمونه نسبتی کوکران استفاده گردید. بر این اساس با توجه به جمعیت کل

نظریات مربوطه مانند نظریه هژمونی و فرهنگ سیاسی آنتونیو گرامشی، نظریه حوزه عمومی و فرهنگ سیاسی یورگن هابرماس ذیل دیدگاه تضادگرا قرار می‌گیرند (Almond & Verba, 1963: 12; Gramsci et al., 1972: 22; Habermas & Kert, 1989: 18). چهارچوب نظری پژوهش حاضر ذیل دیدگاه نظم‌گرا و رهیافت ساختی - کارکردی قرار می‌گیرد و مرکب از نظریات موج دوم توسعه سیاسی و به‌طور مشخص نظریات دانیل لرنر و کارل دوویچ و نظریه فرهنگ سیاسی آلموند و وربا است.

نظریه دوویچ به نظریه بسیج اجتماعی یا نظریه تحرک اجتماعی معروف است. از نظر وی بسیج اجتماعی دلالت بر روندی دارد که در طی آن تعهدات اقتصادی اجتماعی و روانی مجموعه‌ای از انسان‌ها کنار گذاشته می‌شوند و بالطبع افراد الگوی جدید رفتاری را در زمینه‌های اقتصادی سیاسی اجتماعی و روانی پذیرا می‌شوند. لذا توسعه سیاسی بدون کنار گذاردن ارزش‌های سنتی و اخذ ارزش‌های غربی حاصل نمی‌شود. (Deutsch, 1980: 20)

دانیل لرنر^۹ جامعه‌شناس آمریکایی، در چهارچوب نظریه اشاعه فرهنگی به طرح این دیدگاه پرداخت که به‌واسطه نشر و گسترش عناصر فرهنگی کشورهای غربی در کشورهای جهان سوم جریان نوسازی و تجدد به وقوع می‌پیوندد. به نظر لرنر ورود عناصر و مکانیسم‌هایی که حاصل نوسازی هستند در آمادگی روانی و تحرک ذهنی انسان‌ها برای پذیرش عناصر جدید تجدد تأثیرگذار هستند. مهم‌ترین این عناصر عبارت‌اند از: شهرنشینی، سوادآموزی و گسترش رسانه‌های ارتباط جمعی و مشارکت سیاسی (Shah, 2011:32).

بخش دوم چهارچوب نظری در این پژوهش، ملهم از نظریه فرهنگ سیاسی آلموند و وربا^{۱۰} است. به نظر آلموند و وربا، در هر نظام سیاسی یک حوزه ذهنی سازمان‌یافته درباره سیاست وجود دارد که به جامعه، ماهیت نهادها و انکای اجتماع بر کنش‌های فردی معنی می‌دهد. الگوی خاصی از جهت‌گیری‌ها در مورد کنش سیاسی که آلموند آن را فرهنگ سیاسی می‌نامد. هر فرهنگ سیاسی توزیع خاصی از ایستارها، ارزش‌ها، احساسات، اطلاعات و مهارت‌های سیاسی است (Almond & Verba, 1963: 27). آلموند و وربا در انتخاب این رهیافت می‌گویند: «اصطلاح فرهنگ سیاسی را به این دلیل انتخاب کرده‌ایم که ما را قادر سازد از چهارچوب نظری و مفهومی و رهیافت‌های انسان‌شناسی، جامعه‌شناسی و روان‌شناسی استفاده کنیم» (Almond & Verba, 1963: 82). آن‌ها بر پایه سه نوع جهت‌گیری شناختی، احساسی و ارزیابانه (Almond & Verba, 1963: 17-18) به سه نوع فرهنگ سیاسی اشاره می‌کنند:

فرهنگ سیاسی محدود: در این نوع فرهنگ سیاسی، افراد نه

9. Daniel Lerner

10. Almond & Verba

ارشد و دکتری سنجیده شد، تحصیلات در واقع عبارت است از سال‌های تحصیلی هر فرد که بر اساس تقسیم‌بندی رایج آموزشی در نظر گرفته می‌شود. متغیر سطح درآمد نیز به صورت کمی و خوداظهاری از نمونه‌ها پرسیده شد و در نهایت با روش ریکد از سطح درآمدی پایین تا بالا مقوله‌بندی شد. سطح درآمد در واقع عبارت است از میزان پولی که افراد خانواده از طریق مختلف طی یک ماه به دست می‌آورند.

یافته‌ها

توصیف متغیرهای پژوهش

باتوجه به توزیع داده‌ها، ۷۵ درصد فرهنگ سیاسی روستائیان ماکو به سمت مشارکتی بودن میل نموده است و تنها چیزی حدود ۲۵ درصد از حد وسط به سمت فرهنگ سیاسی ده‌کوره‌ای بوده است. میانگین نمره فرهنگ سیاسی که مرکز تعادلی و وزنی داده‌ها را نشان می‌دهد ۱۱۷/۴۹ است. در واقع باتوجه به مقوله‌بندی صورت گرفته فرهنگ سیاسی روستائیان بر روی مرز فرهنگ سیاسی انقیادی و مشارکتی بوده است و به نوعی فرهنگ سیاسی روستائیان ماکو ترکیبی از فرهنگ سیاسی انقیادی و مشارکتی است و بیش از ۶۰ درصد روستائیان دین‌داری‌شان به سمت بالا میل نموده و چیزی حدود ۴۰ درصد نیز دین‌داری‌شان از حد وسط تعیین شده به سمت پایین بوده است. میانگین امتیازی دین‌داری که مرکز تعادلی و وزنی داده‌ها را نشان می‌دهد ۸۱/۱۷ است که بسیار نزدیک به حد وسط تعیین شده است.

آزمون فرضیه‌های پژوهش

فرضیه اول: با کاهش دین‌داری بر میزان فرهنگ سیاسی مشارکتی روستائیان افزوده می‌شود.

جدول شماره ۵، بیانگر رابطه معناداری میان فرهنگ سیاسی و دین‌داری است. باتوجه به این که در امتیازبندی گویه‌ها در متغیر دین‌داری، مینیمم دین‌داری پایین و ماکسیمم دین‌داری بالا در نظر گرفته شد و در متغیر فرهنگ سیاسی، مینیمم فرهنگ سیاسی ده‌کوره‌ای و ماکسیمم فرهنگ سیاسی مشارکتی در نظر گرفته شده، معناداری آزمون همبستگی به این معنا است که بین دین‌داری پایین و فرهنگ سیاسی مشارکتی همبستگی معنادار و مستقیم وجود دارد. در واقع به نوعی بین دین‌داری بالا و فرهنگ سیاسی ده‌کوره‌ای نیز همبستگی وجود دارد.

روستاهای شهرستان ماکو ۳۸۱۹۱ نفر بوده که تعداد نمونه ۳۸۱ نفر برآورد گردید.

$$n = \frac{N(t.s)^2}{Nd^2 + (t.s)^2} = 381$$

روش نمونه‌گیری

شیوه نمونه‌گیری نیز خوشه‌ای تصادفی است، بر این اساس هر روستا به عنوان یک خوشه در نظر گرفته شد و باتوجه به موقعیت جغرافیایی، روستاها به تفکیک تقسیم‌بندی شد و در هر موقعیت جغرافیایی به روستاهایی که با روش قرعه‌کشی و به صورت تصادفی مشخص شده مراجعه شد و درون هر خوشه به شیوه تصادفی و با روش قرعه‌کشی، افرادی در میان هر خانه به پرسش‌نامه‌ها پاسخ داده‌اند.

از مجموع کل ۱۲۱ روستای شهرستان ماکو ۱۰ روستا بر اساس موقعیت جغرافیایی و به صورت تصادفی و قرعه‌کشی مشخص و جمع‌آوری داده به تعداد ۳۸ نمونه در هر روستا انجام پذیرفت. این ۱۰ روستا عبارت‌اند از: اولنر، خلخله، بلجک، گاموس، هندور، یخلقان، سارنج، قره بلاغ، چمنلو، تاجدو.

اعتبار و پایایی پژوهش

پس از بررسی پرسش‌نامه و تأیید اعتبار آن جهت سنجش پایایی، گویه‌های موردنظر در قالب یک پرسش‌نامه تنظیم و به شکل تصادفی برای ۳۰ نفر از اعضای جامعه آماری توزیع شده و در نهایت گویه‌های دقیق‌تر انتخاب شده است، مقدار این کمیت برای هر یک از شاخص‌های پژوهش به شرح جدول شماره ۱ است.

پس از گردآوری داده‌ها به منظور تجزیه و تحلیل آن‌ها ابتدا داده‌ها وارد نرم‌افزار آماری SPSS شد و بعد از خطایابی و ساختن شاخص‌های موردنیاز باتوجه به نوع فرضیه‌ها و همچنین سطح سنجش متغیرها و نوع آن‌ها و نرمال بودن یا نبودن متغیرها از آزمون‌های مرتبط استفاده شد.

شاخص‌های پژوهش

تعریف مفهومی و نحوه سنجش دین‌داری، فرهنگ سیاسی و رسانه در جداول شماره ۲، ۳ و ۴ آورده شده است.

متغیر سطح تحصیلات بر اساس سطوح تحصیلی ابتدایی، راهنمایی، دبیرستان، دیپلم، کاردانی، کارشناسی، کارشناسی جدول ۱، ضرایب آلفا.

ضریب آلفا	متغیرها
۰/۹۷۷	فرهنگ سیاسی
۰/۹۷۵	دین‌داری
۰/۷۵۵	میزان استفاده از رسانه‌های جمعی

جدول ۲. تعریف مفهومی و نحوه سنجش دین‌داری.

سنجش	دین‌داری
تعریف	این مفهوم از فعل لاتین religere مشتق می‌شود و به معنای اجرای وجدانی وظیفه، حرمت نیروهای برتر و تفکر عمیق است. چنین رفتاری در وهله اول انجام شاعر دینی است؛ تکالیف و اعمال یکدست شده‌ای که مؤمنان از آن طریق پیوند خود با نیروهای فوق طبیعی را به شکل نمادین برقرار می‌کنند. شاعر دینی ممکن است شامل پرستش، تضرع و کوشش‌های برای مهار نیروهای فوق طبیعی باشد. دین‌داری را می‌توان به دو نوع التزام، یعنی التزام عینی (رفتاری) و ذهنی (اعتقادی و عاطفی) تقسیم کرد (Glock & Stark, 1965).
نحوه سنجش	دین‌داری در پژوهش حاضر با گویه‌های زیر سنجیده شده است: آیا در مراسم اعیاد مذهبی و عزاداری که در مساجد و تکیه‌ها تشکیل می‌شود شرکت می‌کنید؟ در ایام ماه رمضان (چنانچه مریض یا مسافر نباشید) چقدر روزه می‌گیرید؟ چقدر با مسجد محل یا مؤسسه‌های مذهبی (اسلامی) دیگر همکاری دارید؟ تا چه حد قرآن می‌خوانید؟ آیا نماز می‌خوانید؟ قرآن کلام خداست و هر چه می‌گوید حقیقت محض است. اگر ما امری معروف و نهی از منکر را ترک کنیم فساد و فحشا همه‌جا را پر می‌کند. به نظر می‌رسد بسیاری از قوانین اسلام را نمی‌توان در جامعه امروزی اجرا کرد. رهبران سیاسی باید کاردان باشند. مذهبی بودن یا نبودنشان چندان مهم نیست. در مورد خرید و فروش مشروبات الکلی نباید این قدر سخت‌گیری کرد. گاهی احساس توبه می‌کنم و از خدا می‌خواهم تا برای جبران گناهم تا به من کمک کند. هنوز مطمئن نیستم که خداوند واقعاً وجود دارد. با پدیده بدحجابی باید با قاطعیت مبارزه کرد. اسلام را نباید به لباس و موی زن محدود کرد. باید میان آزادی و امنیت تعادل ایجاد کنیم. شیطان واقعی وجود دارد. من به وجود فرشته اعتقاد دارم. هر گاه به حرم یکی از امامان و اولیاء می‌روم احساس معنویت عمیقی به من دست می‌دهد. این دنیای پر از ظلم و جور با ظهور حضرت مهدی (عج) پر از عدل و داد خواهد شد. بدون اعتقادات دینی احساس می‌کنم زندگی‌ام پوچ و بی‌معنی است. گاهی احساس می‌کنم به خدا نزدیک شده‌ام (Glock & Stark, 1965; Serajzadeh & Rahimi, 2013).

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۶

جدول ۳. تعریف مفهومی و نحوه سنجش فرهنگ سیاسی.

سنجش	فرهنگ سیاسی
تعریف	فرهنگ سیاسی عبارت است از نگرش‌ها و جهت‌گیری‌های سیاسی به سمت نظام سیاسی و بخش‌های گوناگون آن و همچنین نقش خود در این نظام (Almond & Verba, 1963: 13). فرهنگ سیاسی شامل سه نوع است: - فرهنگ سیاسی محدود: شخص نسبت به موضوعات سیاسی هیچ نوع جهت‌گیری ندارد و مشارکت سیاسی نیز وجود ندارد. - فرهنگ سیاسی تبعی: شخص ممکن است نسبت به نظام سیاسی به قضاوت بنشیند، اما ارتباط با نظام سیاسی در سطح کلی است. ارتباط جامعه و گروه‌ها با حاکمیت یک‌طرفه است و از بالا به پایین صورت می‌گیرد. - فرهنگ سیاسی مشارکتی: شهروندان نقش فعالی در نظام سیاسی دارند، از درون‌دادها و برون‌دادهای نظام سیاسی آگاهی دارند و به‌عبارتی دیگر از حقوق و وظایف خود اطلاع دارند (Almond & Verba, 1963: 10).
نحوه سنجش	فرهنگ سیاسی در پژوهش حاضر با گویه‌های زیر سنجیده شده است: احزاب سیاسی زیاد منجر به سیاست غلط می‌شود. دموکراسی بر سایر شیوه‌های حکومتی ارجحیت دارد. وحدت و هماهنگی اجتماعی بر آزادی فردی ارجحیت دارد. آزادی مطبوعات در کشور موجب توسعه سیاسی می‌شود. جریان یا عدم جریان اندیشه‌ای در جامعه باید به تصمیم دولت باشد. تحت بعضی شرایط یک رژیم خودکامه یا استبدادی بهتر از نظام دموکراتیک است. حتی هنگامی که کارها پیش نمی‌رود دموکراسی بهترین است. زنان نباید همانند مردان در فعالیت‌های سیاسی نقش ایفا کنند. شرکت در انتخابات یک وظیفه شرعی است. دموکراسی مشکلات خاص خود را دارد اما بهتر از دیگر شیوه‌های حکومتی است. اجازه فعالیت به گروه‌های رقیب با مخالف حکومت نظام اجتماعی تضعیف می‌کند.

ادامه جدول ۳. تعریف مفهومی و نحوه سنجش فرهنگ سیاسی.

سنجش	فرهنگ سیاسی
نحوه سنجش	اگر افرادی که در رأس کارهای حکومتی قرار دارند پایبند به دین باشند بسیاری از مشکلات اجتماعی حل خواهد شد. هر حکومتی بدون تکیه به احکام و میانی دینی، مشروع است. تصمیمات باید توسط گروهی از مردم گرفته شود که توسط شهروندان انتخاب می‌شوند. ما نیازی به مجلس و انتخابات نداریم، بلکه به دنبال رهبری متمرکز هستیم که بتواند تصمیم بگیرد و آن‌ها را سریع به اجرا بگذارد. آدمی خود می‌تواند وظیفه دینی خود را تشخیص دهد، لذا احتیاج به کسانی ندارد که همواره وظایف دینی را به او بگویند. فکر می‌کنم مقامات و مسئولین کشوری به نظر افرادی مثل من به‌عنوان یک شهروند احتیاجی ندارند. تنها صندوق‌های رأی (انتخابات آزاد) است که به حکومت مشروعیت می‌بخشد و در این زمینه هیچ ملاک دیگری نیست. رهبر جامعه اسلامی نماینده و برگزیده خداوند است و موظف است قوانین الهی را پیاده کند، بنابراین رهبر موظف نیست حتماً در جهت اراده ملت حرکت کند. در عصر غیبت، حق حاکمیت (ولایت) از جانب امام معصوم به فقیه جامع‌الشرایط تفویض می‌شود. حکومتی قابل قبول است که رهبر آن توسط جمعی از علما (فقها) دینی کشف و برگزیده شود. حکومتی مقبول است که رفاه عمومی برایش از هر امری دیگری مهم‌تر است. حکومتی مقبول است که بتواند رضایت مردم را جلب کند، دینی یا غیردینی بودن آن مهم نیست. اغلب اوقات سیاست و حکومت چنان پیچیده به نظر می‌رسد که افرادی مثل من نمی‌توانند درک کنند که واقعاً در کشور چه می‌گذرد (Almond & Verba, 1963).

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۶

جدول ۴. تعریف مفهومی و نحوه سنجش رسانه.

سنجش	رسانه
تعریف	رسانه در لغت به معنی «رساندن» است و در اصطلاح وسیله‌ای برای نقل و انتقال اطلاعات، ایده‌ها و افکار افراد یا جامعه و واسطه عینی و عملی در فرایند برقراری ارتباط است (Amir Timuri, 1998: 10).
نحوه سنجش	رسانه در پژوهش حاضر با میزان استفاده از: شبکه‌های داخلی (تلویزیون و رادیو)، شبکه‌های ماهواره‌ای، شبکه‌های مجازی (تلگرام، اینستاگرام، واتساپ و...)، روزنامه و مجلات سنجیده شده است (Amir Timuri, 1998; Sarukhani, 2012).

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۶

جدول ۵. رابطه میان دین‌داری و فرهنگ سیاسی.

متغیرهای پژوهش	وجود یا عدم وجود رابطه
دین‌داری / فرهنگ سیاسی	
میزان همبستگی پیرسون	۰/۷۰۳
سطح معناداری	۰/۰۰۰

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۶

فرضیه دوم: با افزایش استفاده از رسانه‌های ارتباط جمعی بر میزان فرهنگ سیاسی مشارکتی روستائیان افزوده می‌شود.

نتایج آزمون همبستگی جدول شماره ۶ نمایانگر رابطه معناداری میان فرهنگ سیاسی و استفاده از رسانه‌های ارتباطی است. معناداری آزمون همبستگی به این معنا است که بین میزان استفاده از رسانه‌های ارتباطی و فرهنگ سیاسی مشارکتی همبستگی معنادار و مستقیم وجود دارد؛ به‌نوعی بین فرهنگ سیاسی ده‌کوره‌ای و عدم استفاده از رسانه‌های جمعی نیز رابطه وجود دارد. پس باتوجه به ادعای آلموند و وربا فرهنگ سیاسی روستائیان را نمی‌توان ده‌کوره‌ای در نظر گرفت زیرا میزان استفاده از رسانه‌های ارتباطی باعث شده که فرهنگ سیاسی روستائیان

مشارکتی شود.

فرضیه سوم: فرهنگ سیاسی روستائیان باتوجه به سطح تحصیلاتشان متفاوت است.

جدول شماره ۷ نشان می‌دهد که باتوجه به نتایج آزمون لون (۰/۶۴۲) و سطح معناداری این آزمون (۰/۶۳۳) واریانس درون گروهی برابر است. باتوجه به سطح معناداری آزمون (۰/۰۰۰) فرض صفر رد می‌شود و وجود تفاوت به لحاظ آماری قابل تعمیم به جامعه آماری است و فرهنگ سیاسی روستائیان باتوجه به سطوح تحصیلی گوناگون متفاوت است. پس با توجه بر آزمون تحصیلات افراد باعث تغییر دیدگاه و در نتیجه فرهنگ سیاسی

رگرسیون

جدول شماره ۹ نشان می‌دهد تأثیر تحصیلات، دین‌داری و استفاده از رسانه‌های ارتباطی بر فرهنگ سیاسی معنادار است. باتوجه به سطح معناداری این جدول معادله رگرسیون، خطی و قابل پیش‌بینی است.

بر اساس مقدار Beta مندرج در جدول شماره ۱۰ متغیرهای پیش‌بین (تحصیلات، دین‌داری و استفاده از رسانه‌های ارتباطی) ۵۰ درصد از تغییرات فرهنگ سیاسی را تبیین می‌کنند.

روستائیان گردیده است. پس نمی‌توان طبق ادعای نظریه‌پردازان کلاسیک فرهنگ سیاسی روستائیان را محدود و بسته در نظر گرفته و باید تأثیر عواملی نظیر تحصیلات را در نظر گرفت.

فرضیه چهارم: فرهنگ سیاسی روستائیان باتوجه به سطح درآمدها متفاوت است.

جدول شماره ۸ نشان می‌دهد که باتوجه به نتایج آزمون لون (۱/۲۲۹) و سطح معناداری این آزمون (۰/۲۹۹) واریانس درون‌گروهی برابر است. همچنین باتوجه به سطح معناداری آزمون (۰/۲۹۶) فرض صفر پذیرفته می‌گردد و فرهنگ سیاسی روستائیان باتوجه به سطوح درآمدی گوناگون متفاوت نیست.

جدول ۶. رابطه میان استفاده از رسانه‌های ارتباطی جدید و فرهنگ سیاسی.

متغیرهای پژوهش		وجود یا عدم وجود رابطه	
استفاده از رسانه‌های ارتباطی / فرهنگ سیاسی			
میزان همبستگی پیرسون	۰/۲۸۰	وجود رابطه معنادار و مستقیم	
سطح معناداری	۰/۰۰۰		

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۶

جدول ۷. رابطه میان تحصیلات و فرهنگ سیاسی.

فرهنگ سیاسی / سطح تحصیلات						
آنالیز واریانس	مجموع squares	میانگین squares	مقدار f	سطح معناداری	آزمون لون	سطح معناداری
واریانس بین گروهی	۳۱۳۷۱۰٫۹۴۹	۱۴۰۱۸/۰۶۲	۱۶/۸۰۱	۰۰۰	۰/۶۴۲	۰/۶۳۳
واریانس درون گروهی	۳۶۹۷۸۳٫۱۹۷	۷۳۴/۳۲۸				

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۶

جدول ۸. رابطه میان سطح درآمد و فرهنگ سیاسی.

فرهنگ سیاسی / سطح درآمد						
آنالیز واریانس	مجموع squares	میانگین squares	مقدار f	سطح معناداری	آزمون لون	سطح معناداری
واریانس بین گروهی	۳۶۰۵/۶۴۸	۱۲۰/۸۸۳	۱/۲۳۷	۰/۲۹۶	۱/۲۲۹	۰/۲۹۹
واریانس درون گروهی	۳۶۶۱۷۷/۵۴۹	۹۷۱/۲۹۳				

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۶

جدول ۹. ضریب تعیین و خطی بودن رگرسیون.

r	ضریب تعیین	خطا	F	sig
۰/۷۱۰	۰/۵۰۵	۲۲/۰۷۰	۹۵/۷۹۲	۰/۰۰۰

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۶

جدول ۱۰. میزان تأثیر و سطوح معناداری.

معناداری	مقدار t	ضرایب غیراستاندارد		فرهنگ سیاسی
		مقدار Beta	خطای استاندارد	
۰/۰۰۰	۶/۴۳	-	۶/۶۱	عرض از مبدأ
۰/۰۱۰	۲/۵۹	۰/۱۰۸	۱/۳۵	تحصیلات
۰/۲۵۹	۱/۱۶	۰/۴۴	۱/۳۵	درآمد
۰/۰۰۰	۱۶/۹	۰/۶۶۵	۰/۰۴۸	دین‌داری
۰/۰۰۰	۰/۱۵	۰/۰۰۶	۰/۴۱	استفاده از رسانه‌های ارتباطی

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۶

بحث و نتیجه‌گیری

طبق یافته‌های پژوهش کریمی مله و رضایی، فرهنگ تبعی یا انقبادی در قیاس با فرهنگ سیاسی مشارکتی و محدود از وسعت بیشتری در مازندران برخوردار است. بر اساس نتایج پژوهش حاضر فرهنگ سیاسی روستائیان ماکو به سمت مشارکتی شدن در حرکت است. طبق یافته‌های پژوهش آقایی و همکاران (۲۰۰۶) فرهنگ سیاسی بر سرمایه اجتماعی و همچنین بر مشارکت سیاسی تأثیر مستقیم دارد. طبق یافته‌های پژوهش خانیکی و سرشار (۲۰۱۲) الگوی غالب فرهنگ سیاسی در میان دانشجویان الگوی غیرمشارکتی - اعتراضی است و از میان عوامل مؤثر بر فرهنگ سیاسی، متغیرهای استفاده از رسانه‌های جمعی، مذهب، قومیت و مقطع تحصیلی تأثیر معناداری بر الگوی فرهنگ سیاسی دارند. طبق یافته‌های پژوهش رهبرقاضی و همکاران (۲۰۱۶) با افزایش دین‌داری از میزان فرهنگ سیاسی دموکراتیک در بین افراد، کاسته می‌شود. بر اساس نتایج پژوهش حاضر بین دین‌داری پایین و فرهنگ سیاسی مشارکتی همبستگی معنادار و مستقیم وجود دارد. در واقع به‌نوعی بین دین‌داری بالا و فرهنگ سیاسی ده‌کوره‌ای نیز همبستگی وجود دارد. طبق یافته‌های پژوهش مظلوم و همکاران فرهنگ سیاسی ۶۳/۳ درصد مردم رشت از نوع اطاعتی است. بر اساس نتایج پژوهش حاضر فرهنگ سیاسی روستائیان ماکو به سمت مشارکتی شدن در حرکت است. در واقع بین میزان استفاده از رسانه‌های ارتباطی و فرهنگ سیاسی مشارکتی همبستگی معنادار و مستقیم وجود دارد؛ همچنین بین فرهنگ سیاسی ده‌کوره‌ای و عدم استفاده از رسانه‌های جمعی نیز رابطه وجود دارد. به عبارتی هرچقدر که میزان استفاده از رسانه‌های ارتباطی افزایش یابد فرهنگ سیاسی روستائیان به سمت فرهنگ سیاسی مشارکتی می‌رود. لذا باتوجه‌به ادعای آلموند و وریا فرهنگ سیاسی روستائیان را نمی‌توان ده‌کوره‌ای در نظر گرفت چراکه استفاده از رسانه‌های ارتباطی باعث گردیده که فرهنگ سیاسی روستائیان مشارکتی شود.

یافته‌های پژوهش حاضر گویای چند ملاحظه نظری است:

نخست اینکه، برخلاف موج اول نظریات توسعه سیاسی و به‌طور مشخص نظریات بسیج لرنر و کارل دویچ، شهرنشینی و داده‌های جمعیتی، سبب حرکت به سمت فرهنگ سیاسی مشارکتی نخواهد شد. بر پایه این منطق، در زیست جهان ایرانی ورود رسانه‌های ارتباطی جدید باعث دگرگونی فرهنگی سیاسی محیط‌های روستایی می‌گردد. دوم، برای تشریح فرهنگ سیاسی روستائیان شهرستان ماکو ترکیبی از سنخ‌های نظری مأخوذ از چهارچوب نظری پژوهش حاضر از کفایت برخوردار است و صرف اتکا به یک مقوله واحد، توضیح‌دهنده سنخ‌های فرهنگ سیاسی جامعه آماری حاضر نخواهد بود. بر این اساس ۷۵ درصد فرهنگ سیاسی روستائیان ماکو به سمت مشارکتی بودن میل نموده و تنها چیزی حدود ۲۵ درصد از حد وسط به سمت فرهنگ سیاسی ده‌کوره‌ای بوده است. همچنین باتوجه‌به مقوله‌بندی صورت‌گرفته، فرهنگ سیاسی روستائیان بر روی مرز امتیازی فرهنگ سیاسی انقبادی و مشارکتی بوده است و به‌نوعی فرهنگ سیاسی روستائیان ماکو ترکیبی از فرهنگ سیاسی انقبادی و مشارکتی است. در ضمن بیش از ۶۰ درصد روستائیان دین‌داری‌شان به سمت بالا میل نموده و چیزی حدود ۴۰ درصد نیز دین‌داری‌شان از حد وسط تعیین شده به سمت پایین بوده است. همچنین باتوجه‌به توزیع داده‌ها، بیش از ۶۰ درصد روستائیان میزان استفاده از رسانه‌های ارتباطی‌شان به سمت بالا میل نموده و چیزی حدود ۴۰ درصد نیز پایین‌تر از حد وسط بوده است.

این یافته‌ها همسو با ملاحظات نظری مأخوذ از نظریات لرنر و دویچ گواه آن‌اند که به هر میزان که از نفوذ عناصر نوسازی در یک محیط کم شود به همان قدر فرهنگ سیاسی حاکم بر محیط مزبور از فرهنگ سیاسی مشارکتی دورتر خواهد شد. به‌طور عینی‌تر، دین‌داری به‌عنوان یک متغیر اجتماعی که در تقابل با نوسازی قرار می‌گیرد، مانع از جهت یافتن فرهنگ سیاسی روستائیان به سمت نوع مشارکتی آن می‌شود. در نقطه مقابل متغیر دین‌داری، می‌توان از میزان استفاده از رسانه‌های ارتباطی جدید و تحصیلات یاد کرد. این متغیرها همسو با روند نوسازی، بسترساز آگاهی یافتن از تغییر و تحولات صورت گرفته

در دنیای مدرن بوده و موجبات نیل به فرهنگ سیاسی مشارکتی را حتی در یک جامعه روستایی فراهم خواهند ساخت. بر این اساس همسو با نظریات مذکور هر قدر که نفوذ رسانه‌های ارتباطی جدید بیشتر باشد و بر میزان تحصیلات افراد افزوده شود، به همان میزان بستر مناسب برای حرکت در جهت فرهنگ سیاسی مشارکتی فراهم‌تر خواهد شد.

نهایت اینکه این پژوهش نشان می‌دهد که باید از روایت‌های کلان و ذات‌گرایانه نظریات کلاسیک توسعه سیاسی در باب روستائیان اجتناب نمود و به سمت روایت‌های خرد و محلی از مسائل اجتماعی موجود در این جوامع و نیز فرهنگ سیاسی حاکم بر آنها حرکت کرد و در قالب گزاره‌ای نظری گفت؛ صرف روستایی بودن موجبات برخورداری از فرهنگ سیاسی سنتی نظیر ده‌کوره‌ای و انقیادی نخواهد شد.

تشکر و قدردانی

این مقاله مستخرج از پایان‌نامه ارشد آقای سینا علمی دانش‌آموخته جامعه‌شناسی دانشگاه گیلان است.

References

- Aghaei, A., Gharibzadeh, R., Azadi Breis, L. (2006). Moderating the role of political culture in participation and political trust with the mediation of social capital, *Cultural Leadership Studies*, No. 4, 68-81.
- Ahmadi, Y., Mohammadzadeh, H. M., & Majidi, A. M. (2018). Typology of Political Culture of Students In Kurdistan Province Based on Socio-Cultural Variables. *Journal of Applied Sociology*, 29(1), 107-128. Doi: 10.22108/jas.2018.98648.0
- Almond, G.A., & Vreba, S. (1963). *The Civic Culture, Political Attitudes and Democracy in Five countries*, New York: Harper Collins publishers.
- Amir Timuri, M. H. (1998). *Educational Media*, Shiraz: Sasan.
- Badie, B. (2008). *Political development*, translated by Ahmad Naqibzadeh, Qoms.
- Bashirieh, H. (2007). *Reason in Politics*, Tehran, Contemporary View.
- Deutsch, K. W. (1980). *Politics and Government*, published by Houghton-Mifflin, ISBN 978-0-395-17840-9
- Dobratz, B., Waldner, L., & Buzzell, T. (2019). *Power, Politics, and Society: An Introduction to Political Sociology* (2nd ed.), Routledge.
- Fuchs, C. (2016). *Critical theory of communication: New readings of Lukács, Adorno, Marcuse, Honneth and Habermas in the age of the internet* (p. 230). University of Westminster Press.
- Fathi, E., Shakrinejad, M., & Bagheri, M. (2022). The relationship between national media consumption and the political culture components of students of Tehran universities, *Majlis and Strategy*, No. 109, 121-87.
- Ghaderzadeh, O., Ahmadi, Y., & Miarghonj, K. (2017). A Survey Research on the Political Culture Orientations of Teachers and Its Factors. *Quarterly of Social Studies and Research in Iran*, 6(2), 231-256. doi: 10.22059/jisr.2017.203912.340
- Gibbons, D., & Chee, C. (2011). Political Tutelage in Rural Singapore: The Measurement and Analysis of the Cognitive Political Culture of some Chinese Farmers. *Journal of Southeast Asian Studies*, 2(2), 100-114.
- Glock, C.Y., & Stark, R. (1965). *Religion and Society in Tension*. Chicago: Rand McNally.
- Gramsci, A., Hoare, Q., & Nowell-Smith, G. (1972). *Selections from the prison notebooks of Antonio Gramsci*. International Publishers.
- Habermas Jürgen Burger, T., & Kert, L. (1989). *The structural transformation of the public sphere: an inquiry into a category of bourgeois society*. MIT Press.
- Jalaipour, H. R. (2002). *Sociology of Social Movements*, Tehran: New Plan Publications.
- Jahangiri, J., & Bustani, D. (2001). Investigation of factors affecting political culture, *Journal of Social Sciences and Humanities of Shiraz University*, No. 2, 173-191.
- Karimi Meleh, A., & Rezaei, A. (2006). Political Culture of Mazandaran People, *Social Studies of Iran*, Volume 1, Number 2, 39-61.
- Khaniki, H., & Sarshar, H. (2012). Typology of political culture, case study: Kurdistan University students, *Theoretical Policy Research*, No. 11, 91-130.
- Lotfi, H. (2018). Cultural renewal of the village and the failure of rural entrepreneurship policies in Ilam province, *Journal of Space Economics and Rural Development*, No. 7 (3), 101-122.
- Lu, J., & Shi, T. (2009). Political Experience: A Missing Variable in the Study of Political Transformation. *Comparative Politics*, 42(1), 103-120. Retrieved March 19, 2021.
- Mazloun Khodashahri, M., Nouri, H., Gholami, M. R., & Alizadeh, R. (2020). Investigating the relationship between social development and political culture in Iranian society; A case study of the citizens of Rasht, *Journal of Political Science*, No. 59, 173-200.
- Rehaberghazi, M., Imam Jumazadeh, S. J., Nourbakhsh, S., & Khaki, M. (2016). Investigating the relationship between religiosity and two types of participatory and democratic political culture, *Basij Strategic Studies*, No. 71, 141-165.
- Richardson, B. (2014). Urbanization and Political Participation: The Case of Japan. *American Political Science Review*, 67(2), 433-452.
- Rystinaa, I. S. (2013). Evolution of the political culture of the youth of Kazakhstan, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 89, 413 - 417.
- Sariolghalam, M. (2010). *Iran's political culture*, Tehran: Forozan Rooz Publishing.
- Sarukhani, B. (2012). *Sociology of Communication - Principles and Basics*, Tehran: Information Publications.
- Scala, D. J., & Johnson, K. M. (2017). Political Polarization along the Rural-Urban Continuum? The Geography of the Presidential Vote, 2000-2016, *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 672(1), 162-184.
- Serajzadeh, S. H., & Rahimi, F. (2013). The relationship between religiosity and the meaning of life in a student population, *Culture Strategy Quarterly*, Volume: 6, Number: 24, 7-30.
- Shah, H. (2011). *The Production of Modernization: Daniel Lerner, Mass Media, and The Passing of Traditional Society*. Temple University Press.
- Shao, P., Wang, Y. (2016). How does social media change Chinese political culture? The formation of fragmented public sphere, *College of Media and International Culture*, Zhejiang University, China.
- Vosooghi, M., & Hashemi, A. R. (2005). Rurals and political participation in Iran, a case study: rural villages of Bushehr city (Chah Kotah, Abtowil, Tel Ashki), *Social Sciences Quarterly of Allameh University*, No. 11 (26), 140.
- Walsh, K. (2012). Putting Inequality in Its Place: Rural Consciousness and the Power of Perspective. *The American Political Science Review*, 106(3), 517-532.

Woolcock, M. (2014). Culture, Politics, and Development, The World Bank, Development Research Group, Poverty and Inequality Team.

